

1.

OD „ŽIVÝCH OBRAZŮ“ PO JEVIŠTNÍ KOLÁŽ

Podnět ke vzniku první inscenace – *Generál Lafayette – hrdina dvou světadílů* – dal Pavel Pospěch, pracovník Odboru kultury a památkové péče Krajského úřadu Olomouckého kraje a známá olomoucká osobnost. Stalo se tak roku 1997 u příležitosti dvoustého výročí, kdy generál Lafayette opustil olomoucké vězení, ve kterém byl internován v letech 1794–1797.

Pavel Pospěch přišel tehdy za mnou do Českého rozhlasu Olomouc, kde jsem pracoval, zprvu s ideou připomenutí francouzského generála Lafayette prostřednictvím vytvoření tzv. *živých obrazů*. Přiznám se, že jsem pro toto víceméně statické umělecké zobrazení historické skutečnosti jen stěží nacházel pochopení a inspiraci. Při konzultacích jsem tvrdil, že už mám ideu rozpracovanu a text rozepsán, zatímco jsem dost dlouho neměl ani řádku. Pan doktor to bezpochyby pochopil, ale nenaléhal na mne tolik, aby mi vzal chuť poprat se s touto látkou. Mezitím jsem se věnoval sběru materiálu. Jako základ pro vznik dramatického textu jsem použil biografickou prózu francouzského spisovatele André Mauroise *Adriena aneb Život paní de Lafayette*, která poskytuje dostatek materiálu o životě této šlechtičny po boku generála Lafayette, ale i o jejím dobrovolném pobytu s dcerami Anastázií a Virginii v olomouckém vězení v blízkosti milovaného muže.

Lafayettův dobrodružný život, jeho zásluhy v boji amerických osad za nezávislost po boku generála Washingtona, jeho významné postavení v počáteční etapě Velké francouzské revoluce a koneckonců i jeho nedobrovolný pobyt v olomouckém vězení, včetně nezdařeného pokusu o útěk, skýtá bohatou materii pro vznik dramatického textu, který jsem také – poté, co jsem se rozhodl pro určitý inscenační princip – během poměrně krátké doby napsal. Mým záměrem bylo ztvárnit nenásilnou, ale poutavou a zábavnou formou životní osudy generála Lafayette, zejména s ohledem na jeho olomoucké uvěznění.

Inscenace *Lafayette – hrdina dvou světadílů* byla poprvé uvedena 13. září roku 1997 v rámci Dnů evropského dědictví na druhém nádvoří Správního archivu Armády České republiky na náměstí Republiky, v prostorách bývalé jezuitské koleje, kde byl generál Lafayette uvězněn. Při této příležitosti byla na budově archivu odhalena pamětní deska. Jde o repliku díla sochaře Karla Lenharta z roku 1928, odstraněného za protektorátu a za vlády poúnorového režimu. Slavnostní premiéry se zúčastnili zástupci

diplomatické a politické reprezentace USA, Francie, Polska a České republiky. Představení s nadšením ocenil tehdejší ministr kultury olomoucký rodák Pavel Dostál, který se zajímal i o další plány Agentury Lafayette. Představení bylo hojně navštíveno několika stovkami nadšených diváků.

V roli generála Lafayettea se představil Vladimír Hrabal, jeho manželku Adrienu ztvárnila Naděžda Chroboková, generálova přítele Benjamina Hugera si zahrál Jaroslav Krejčí a doktora Bolmana Václav Bahník. Roli Lafayetteovy ženy Adrieny později převzala členka činohry MDO Lenka Kočišová, která se v následujících letech stala kmenovou členkou souboru. V inscenaci rovněž účinkoval – podle požadavku zadavatele – početný kompars složený z mladých divadelních amatérů, který se už dalších představení neúčastnil.

Inscenace hry *Lafayette – hrdina dvou světadílů* měla obnovenou premiéru v roce 2001 a byla dále uváděna v následujících letech. Celkem byla doposud odehrána asi třicetkrát; kromě prostor vojenského správního archivu rovněž v lázních Slatinice, na nádvoří zámku ve Velkých Losinách, na náměstí Přemysla Otakara II. v Litovli a na Výstavišti Flora v Olomouci. Inscenace bývá občas uváděna pro školní mládež, které přibližuje významnou postavu evropských dějin generála Lafayettea ve vztahu k Olomouci. V této souvislosti připomeňme zásluhy o hmotné zabezpečení uvádění inscenace bývalého primátora statutárního města Olomouce a hejtmana Olomouckého kraje Martina Tesaříka, který tyto aktivity vždy v rámci svých možností podporoval. O vznik inscenace se rovněž zasloužil ředitel Správního archivu Armády České republiky Mojmír Sklenovský a František Macek rovněž z této instituce. Jim patří poděkování za to, že inscenace mohla být hrána ve vojenském prostoru, pro který platí specifická pravidla. Vojenská strohost druhého nádvoří Správního archivu Armády České republiky přiléhajícího ke kostelu Panny Marie Sněžné prohlubuje účinnost této inscenace. Ta bývá každoročně v září uváděna v rámci Olomouckých lafayettovských slavností, konajících se v rámci Dnů evropského dědictví pod záštitou statutárního města Olomouce.

* * *

GENERÁL LAFAYETTE – HRDINA DVOU SVĚTADÍLŮ

jevištní koláž k 200. výročí propuštění generála Lafayettea
z olomouckého vězení

Generál Lafayette
Justus Erich Bollman, lékař z Hannoveru
Karel František Huger, americký občan
Adriena, Lafayetteova žena
Lid

Olomouc, 13. 9. 1997

*Prostranství bývalého vězení,
dnešního Vojenského archivu AČR v Olomouci.*

HUDBA

Bollman: Dobrý den, dámy a pánové. Dovolte mi, abych se představil. Jmenuji se Justus Erich Bollman. Jsem lékař a pocházím z Hannoveru. Těší mne, že jste se sešli v těchto místech, kde byl před svým pokusem o útěk uvězněn muž, o kterém bych vám chtěl dnes vyprávět: hrdina dvou kontinentů, nebo chcete-li – dvou revolucí – generál Lafayette. Pokusím se vám přiblížit některé okamžiky ze života tohoto vzácného muže, kterého jsem upřímně obdivoval a který v Olomouci strávil spoustu času – byť nedobrovolně. – Vy Olomoučané, když dovolíte, máte ostatně vzácnou schopnost proslavit se čas od času nějakou neblahou událostí, na niž se nezapomíná. Prý tu u vás před několika sty lety zavraždili posledního Přemyslovce, mladičkého krále Václava III. A co je obzvlášť trestuhodné, jeho vraha jste dodnes nedokázali odhalit, svádějíce vše na neznámého Duryňka. A na počátku 17. století jste tady umučili kněze Jana Sarkandera, dej mu pán bůh věčnou slávu. A pan generál Lafayette si tu ve vězení poseděl celé tři roky. – Doufám, že v budoucnu to napravíte něčím důstojným, dejme tomu třeba nějakou císařskou intronizací nebo kanonizací, to by vám mohlo napravit reputaci. Ale jinak je vaše město krásné, jen co je pravda. – Změnilo se za ta léta, co jsem zde nebyl. – Ale myslím, že už je čas přivítat hlavního hrdinu příběhu, generála Lafayettea, který zde sdílel vězení s dalšími třemi zatčenými francouzskými důstojníky. Jejich

jména vám ale neřeknu, jednak nejsou pro naše vyprávění důležitá, jednak jsou pro nás Němce příliš dlouhá a těžko vyslovitelná a snadno bych si na nich mohl zlámat jazyk. – Pane generále!

(přijíždí kočár s generálem Lafayettem a jeho manželkou Adrienou)

HUDBA – slavnostní intráda

(kočár doprovázený vojáky projede branou a zastaví na prostranství)

Bollman: Vidíte, tady ho máme, hrdinu dvou kontinentů. Dovolte mi, abych vám váženého pana generála představil osobně. Markýz La Fayette.

Lafayette: *(vystupuje z kočáru)* Lafayette. Prostě Lafayette. – Víte přece, milý pane doktore, že jsem se šlechtického titulu zřekl už roku 1791.

Bollman: *(objímá jej)* Skromnost je vaší ozdobou, milý příteli. Chtěl jsem vás našemu milému publiku představit jaksi komplexně.

Lafayette: *(všimá si publika, zlehka se klaní)* Dámy a pánové... Nechám to na vás, pane doktore.

Bollman: Tak to vám teda pěkně děkuju. – Než se tedy dostaneme k vaší olomoucké internaci, pro začátek několik životopisných dat. Ale pozvu si k tomu našeho společného přítele, s nímž jsem se seznámil ve Vídni... Francis Huger.

(zve na pódium Hugera)

Huger: *(vítá se s Lafayettem i Bollmanem)* Buďte zdrav, pane generále. Vítejte, doktore, i vy, drazí přátelé. Jsem synem majora Benjamina Hugera, který roku 1777 přivítal tehdy dvacetiletého Francouze Lafayetta společně s dalšími dobrovolníky v Bostonu, kam dorazili na pomoc americkým osadám v jejich boji za svobodu a nezávislost. Přicházím k vám ze svobodné nezávislé země za oceánem, abych podal svědectví o panu Marie Joseph Paul Roch Gilbertu de Motierovi, markýzi La Fayetteovi, nebo chcete-li občanu Lafayettovi.

Bollman: Ano, milí přátelé, svět je plný ironie. Takže nás snad ani nepřekvapí, že hrdina dvou velkých revolucí 18. století byl skutečně rodem šlechtic, i když se, jak jste správně, pane generále, připomněl, šlechtických hodností zřekl. Proto se také setkáváme se dvěma pravopisnými podobami jeho jména.

Huger: A proto se rovněž těžko hledá ve slovnících.

Bollman: *(k Lafayettovi)* Pane generále, mohl byste nám vy sám přiblížit svůj původ?

Lafayette: S radostí. – Pocházím ze starého šlechtického rodu, o němž sahají zmínky až někdy do 11. století. Moji předkové, ač nepříliš bohatí, byli

vesměs chrabří vojáci a tuto tradici jsem se snažil udržet po celý život. – Narodil jsem se 6. září roku 1757 na zámku Chavaniac v Auverni ve Francii. Na otce se žel ani nepamatuji – zemřel ve svých sedmadvaceti letech ve válce – zabit anglickým dělovým nábojem. Nebyly mi tehdy ani dva roky... Do jedenácti let mne na zámku vychovávala moje babička a tety. Pak si mne vzala máma do Paříže. Ale i ona mi za dva roky ve svých třiatřiceti letech zemřela. Neměl jsem v tomto ohledu prostě štěstí.

Bollman: Možná i proto jste se dost záhy oženil.

Lafayette: Možná. Lépe řečeno – byl jsem oženěn. V sedmnácti letech. Na svou životní družku jsem však štěstí měl.

Bollman: (*nalévá skleničky*) Tak tedy na paní Adrienu! – O paní Adrienně však, smím-li prosit, později, vážený příteli.

Lafayette: Jak je libo. (*napijí se*)

Bollman: Přeskočme teď první léta manželství a přejdeme k vaší statečné úloze v boji amerických osad za nezávislost.

HUDBA – americká hymna

Lafayette: V sedmdesátých letech minulého století jsem byl fascinován statečným bojem osadníků proti Angličanům. Neváhal jsem vydat se jim na pomoc. V květnu roku 1777 jsem se s dalšími dobrovolníky vylodil v Bostonu, (*k Hugerovi*) kde mne uvítal, Františku, váš vzácný otec.

Huger: Bylo nám ctí, že jste u nás po jistou dobu přebýval. – Nicméně abyste nebyl v rozpacích z líčení svých vojenských činů – dovolím si připomenout vaše chrabré chování v mnoha bitvách. V jedné jste byl dokonce zraněn...

Lafayette: Pouhé škrábnutí kulkou na noze, milý příteli, nic víc.

Huger: To však nic nemění na tom, že jste se stal hrdinou amerického boje za nezávislost. Setkal jste se – tehdy dvacetiletý – se samotným generálem Georgem Washingtonem a ihned k němu vzplál obdivem. Ostatně krásně jste to napsal ve svém dopise manželce Adrienně. (*vytahuje dopis, k Lafayetteovi*)

Lafayette: Dovolíte?!

Huger: (*čte dopis*) Jako obránce svobody, kterou uctívám, sám svobodnější než kdokoli jiný, přicházím jako přítel nabídnout této tak zajímavé republice své služby a nesu si s sebou jen svou upřímnost a dobrou vůli. Nechci se obohatit, nechci nic pro sebe vytěžit, a pokud si tu budu dobývat slávu, bude to v boji za štěstí Ameriky. Štěstí Ameriky je úzce spjato se štěstím celého lidstva. Amerika bude brzy spolehlivým a bezpečným azylem pro všechny čestné a slušné lidi toužící po snášenlivosti, rovnosti a klidné svobodě.

Huger: Ano, tehdy dvacetiletý stal jste se generálmajorem. Generál Washington vám byl blízkým přítelem a vzorem.

Lafayette: To máte pravdu.

Bollman: (*vrací vlajku*) Ale vraťme se do Francie, kam se pochopitelně donesly zprávy o vašich úspěších a která na vás začala být hrdá.

HUDBA – *Marseillasa*

Huger: Francie vás uvítala s nadšením. A na Štědrý den roku 1779 se vám narodil syn, kterému jste dal jméno George Washington...

Lafayette: ...jako projev úcty a lásky k mému drahému příteli.

Huger: (*k Bollmanovi*) Nevím, milý příteli, zdali to s tou servilitou mladý Lafayette trochu nepřeháněl.

Bollman: Uvědomte si, jak byl mlád, pln ideálů a koneckonců i slávy, která dokáže člověka zaslepit. Zvláště když se dostaví v tak útlém věku. Ale pojďme dále. – Po návratu do Francie začal – tehdy ještě markýz La Fayette – s dalšími radikály připravovat revoluci i ve své vlasti.

Bollman: Ta byla tehdy v nelehké hospodářské situaci. Proto požadoval Lafayette svolání generálních stavů, které se naposled sešly před 170 lety. To se i přes nechuť krále v květnu roku 1789 podařilo. A to už byl skutečný úvod k francouzské revoluci, které jsme si zvykli říkat Velká.

Huger: Ta, jak známo, vypukla dobytím Bastilly 14. července 1789.

ZVUK – *výstřely z děl a ručnic, provolávání hesel*

Huger: Lafayettovi byly od ní tehdy předány klíče a stal se velitelem vzniklé Národní gardy.

Bollman: Další průběh revoluce je myslím dostatečně znám. Francie se změnila v kolbiště protikladných sil usilujících o uchopení moci. Jakobíni, revoluční tribunál, Robespierre, Danton... Drastická historie. Z vznešených ideálů svobody a rovnosti se zrodil krvavý teror, jeden z nejzrůdnějších v celé lidské historii. Začala vládnout gilotina, tento dokonalý stroj na smrt. Na popravišti skončilo několik Lafayettových příbuzných a přátel ze strany jeho ženy Adrieny, která pocházela z jednoho z nejvznešenějších francouzských šlechtických rodů. Tento osud potkal Adrieninu babičku, matku i starší sestru.

Huger: Strašné...

Bollman: Není divu, že stoupenec svobody a rovnosti začínal překážet. Proto se společně s dalšími čtyřmi vysokými důstojníky roku 1792 rozhodl opustit Francii. Bohužel byl ale v Rochefortu u Namuru zatčen.

V následujících měsících jej čekala věznění ve Wesselu, Bruselu, Magdeburku a Nise.

Huger: Téhož roku byla ve Francii poprvé uvězněna jeho žena s dcerou Anastázií. Dalšího věznění se jí dostalo v následujících letech, kdy jen tak tak unikla osudu svých nejbližších. Vězení opustila až po třech letech.

Bollman: A to už se pomalu dostáváme k vlastnímu olomouckému pobytu generála Lafayette, k němuž došlo... – Pane generále?! Pane generále! Vzpomínáte si, kdy došlo k vašemu pobytu v olomouckém vězení?

Lafayette: 16. května 1794... Právě v těchto místech někdejší jezuitské koleje.

Huger: Říkáte pobytu, příteli? Já bych tomu přesněji řekl: uvěznění.

Bollman: Máte pravdu.

Lafayette: Promiňte, pánové, ale byl bych rád, kdybyste přiznali své zásluhy a svou statečnost při nezdařeném pokusu o mé osvobození. – (*k publiku*) Přiznávám, že na vaše město nemám ty nejlepší vzpomínky. Ostatně není divu: kdo by rád vzpomínal na vězení! Ale vy za to nemůžete. Proto si vážím těchto dvou odvážných mužů, kteří se mne pokusili osvobodit. A třebaže jejich pokus skončil neúspěchem, měl pro mne velký význam. Umožnil mi neklesat na mysli a neztrácet naději. A teď už máte opět slovo vy, pánové.

Bollman: (*gestikuluje s Hugerem, kdo dřív*) Já s vaším dovolením začnu. – Přestože vlády Francie i koaličních mocností viděly raději pro své režimy nebezpečného generála za mřížemi, existovaly snahy přátel o jeho osvobození. Popud k útěku z olomouckého vězení přišel až z Londýna. Ujal jsem se tohoto čestného úkolu s celou silou své dobrodružné a romantické povahy. A ve Vídni jsem získal pro tuto myšlenku vás, milý Hugere.

Huger: Ke cti vašeho stavu, doktore, slouží, že prostředníkem ve spojení s panem Lafayettem se stal rovněž lékař – chirurg olomouckého pevnostního špitálu Josef Haberlein. Jeho prostřednictvím jsme s uvězněným komunikovali. (*nalévá*)

Lafayette: Byl jsem tehdy v dost zuboženém zdravotním stavu, a tak mi bylo dovoleno konat každý den s ozbrojeným tříčlenným doprovodem zdravotní vyjíždky do okolí města.

Bollman: A právě to byla naše příležitost.

Huger: Pokud si dobře vzpomínám, den útěku jsme stanovili na 8. listopad roku 1794.

Bollman: Přesně tak. – Hned ráno jsme vyslali povoz s kočím a dvěma koňmi, který jsme kvůli utajení najali ve Vídni, do Dvorců, kde měl čekat na nás a na osvobozeného generála Lafayette.

Lafayette: Dovolte, pánové, abych se zapojil do vašeho vzpomínání. (*dolévá*) – Asi kolem druhé hodiny odpolední jsem vyrazil z Olomouce

s ozbrojeným doprovodem na jednu z obvyklých zdravotních projížďek. Jeli jsme na Pavlovičky. Za Chvalkovicemi jsme vystoupili a šli dále pěšky. Kočár jel před námi směrem k Malé Bystřici...

Huger: To jsou prosím dnešní Bystrovany...

Lafayette: ...tam měl počkat u hospody a pokračovat přes Bělidla zpět do Olomouce.

Huger: A to byla právě naše chvíle. – (*zvedá sklenici*) Svobodu hrdinovi dvou kontinentů!

Bollman: Svobodu generálu Lafayetteovi! (*ťuknutí*)

Huger: Podařilo se!

Lafayette: Podařilo se!

Bollman: I přes značný odpor se nám podařilo pana generála osvobodit. Dali jsme mu koně a já jsem mu vysvětlil cestu do Dvorců.

Lafayette: Jenže zde asi došlo, vážení pánové, k nedorozumění. Nemohl jsem ty vaše Dvorce najít.

Bollman: Pochopitelně, když jste se ze Šternberka vydal špatným směrem.

Lafayette: Možná jsem vám špatně rozuměl, doktore. Seběhlo se to všechno tak rychle! – U Rýžoviště pode mnou padl znavený kůň. A to byl počátek konce celého nezdařeného útěku. Chtěl jsem koupit od jednoho sedláka jiného, ale byl jsem prozrazen a zajat místním rychtářem. Odtud jsem byl dopraven na Sovinec, kde už mezitím tamní hejtman obdržel zatykač vydaný na mne v Olomouci. Byl jsem poznán a transportován zpět. V Olomouci jsem byl uvržen do místních kasemat, navíc v okovech, které mi byly sňaty až v roce 1795 na příkaz samotného císaře.

Huger: Co považujete, pane generále, za hlavní příčinu selhání útěku?

Lafayette: Koně.

Huger: Jakže?

Lafayette: Nu ano, koně. – Kdybych měl k dispozici svého oblíbeného bělouše, nemohlo by se to stát.

Bollman: Souhlasím. – Ale počítali jsme přece z důvodu utajení s tím, že nám k útěku postačí dva koně. Přičemž my dva jsme měli jet na jednom. Jenomže jeden z koňů se splášil a to způsobilo zdržení a zmatky. Celý plán se nám sesypal jako domeček z karet.

Huger: Já jsem byl chycen sedláky z Bystrovan v lesích u Svatého Kopečka a vás, milý doktore, zadrželi v Prusku, kam jste se uchýlil, a vydali zpět. Souzení jsme byli v Olomouci a trest nebyl díky příznivým okolnostem, o kterých nechci hovořit ani po letech, příliš vysoký. Prakticky po třech měsících jsme opustili město.

Bollman: Tolik tedy historie nezdařeného útěku generála Lafayettea z olomouckého žaláře. Uznejte přece: není romantická?!

HUDBA

Adriena: (*prodírá se davem*) Gilberte! Můj milovaný!

Lafayette: (*padnou si do náruče*) Má lásko...

Bollman: Zdá se, pane kolego, že jsme tu nyní zbyteční...

(*odcházejí stranou*)

Huger: Pane generále... dovolíte? – Adriena d'Ayen de Noailles...

Bollman: Vzácná žena a celoživotní družka Gilberta Lafayetta. Narodena 2. listopadu roku 1759 v Paříži v jednom z nejvznešenějších francouzských šlechtických rodů.

Huger: Ve čtrnácti a půl letech provdána za nám důvěrně známého markýze La Fayette, který byl jen o dva roky starší.

ZVUK – zvony

(*Lafayette a Adriena poklekají*)

Bollman: In nomine patris et filii et spiritus sancti...

Huger: Pohleďte na tento krásný pár, který pojí nevinnost, obdiv, odevzdanost a láska...

Bollman: Jaká může vzniknout jen v tomto věku. – Později život před ně postaví mnohá úskalí, která v tuto chvíli ani netuší. Přesto však půjde o vzácný vztah plný oddanosti a lásky a zejména ze strany paní Adrieny – sebeobětování.

Lafayette: Miluji tě.

Adriena: Já tebe taky, drahý. (*odcházejí*)

Bollman: Opuštěme však tuto milostnou idylku a vrhněme se rovnou do roku 1795, tolik důležitého pro Lafayetta a jeho rodinu. V lednu je Adriena propuštěna z druhého uvěznění a posílá svého syna George Washingtona k jeho slavnému jmenovci do Ameriky. Sama pak s pomocí amerického vyslance a s americkým pasem zamíří do Hamburku. Podaří se jí dostat na audienci k císaři Františku II. do Vídně. Požádá jej, aby mohla být ubytována ve vedlejší cele generála Lafayetta s dcerami Anastázií a Virginií v olomouckém vězení. A víte, co jí ten dobrý muž odvětil?

Huger: Vaše přítomnost mu bude potěšením navíc.

Bollman: Vy to, pane kolego, znáte?

Huger: Jistě. Některé výroky se stávají okřídlenými. Tento patří mezi ně. Vaše přítomnost mu bude potěšením navíc... – Milé, že?

Bollman: Paní Adrienně bylo tedy vyhověno a v říjnu roku 1795 byla i se svými dcerami ubytována ve vězení poblíž milovaného muže.

Huger: Jaké podmínky byly vůbec v olomouckém vězení?

Bollman: Proč se ptáte mě? – Zeptejte se přímo paní Adrieny.

Adriena: Každý den v osm hodin ráno se celá rodina scházela v naší místnosti u snídaně. Sotva jsme se však najedli, zavřeli mě až do dvanácti u děvčat. Ale k obědu nás zase pustili k sobě. Pak sice ještě dvakrát přišli: odnést talíře a přinést večeři, ale zůstali jsme pohromadě až do osmi večer, kdy zahnali děvčata do jejich cely. Klíče se pokaždé odnášely k veliteli a tam byly hlídány. Na chodbě zrovna proti nám byl soudní dvůr, kde se zcela běžně mučilo, kde vojáci museli běhat uličkou a my tu děsnou muziku denně slyšely.

Huger: A co jídlo?

Adriena: Jídla jsme měli dost. Častokrát jsme ho ani nesnědli. Vždyť jsem také veškeré výlohy hradila ze svých peněz. Ale všechno bylo nepopsatelně špinavé. Navíc nám odebrali stříbrné přívory, takže jsme museli jíst rukama.

Bollman: To muselo být velmi nepříjemné. A jak bylo pečováno o vaše zdraví?

Adriena: Když jsme potřebovali, přivedl nám důstojník lékaře. Byli jsme s ním celkem spokojeni. Pan de La Fayette mu latinsky řekl, co nás trápí, a pak nám jeho odpověď přeložil. – Vzpomínáš, drahý?

Lafayette: Ano.

Adriena: Naštěstí děti ten nezdravý život dobře snášely. Na rozdíl ode mě. Často jsem mívala migrénu a změny v krvi se ukázaly větší než před mým příchodem. Ale myšlenka opustit pana de La Fayette nepřicházela vůbec v úvahu. Naše přítomnost byla pro něho velmi důležitá a nešlo jen o tu radost, že nás vidí. Byl sice vychrtlý a zesláblý pořád stejně, ale dozorcí mě ujišťovali, že se to vůbec nedá srovnat s tím, jak vypadal před rokem.

Bollman: Také dopisy manželů Lafayettových z vězení byly přirozeně cenzurovány.

Adriena: Ano, ale využila jsem svého práva psát přímo císaři a požádala jej o povolení odjet na několik dnů do Vídně na lékařské vyšetření. Trpěla jsem totiž vysokými horečkami, vyrážkami a otoky. Císař mi ovšem odpovídal: můžete vězení opustit, ale jen pod podmínkou, že se už do něj nevrátíte.

Bollman: Ale to jste odmítla.

Adriena: Měla jsem vůči své rodině a přátelům povinnost žádat pro sebe nutnou lékařskou péči. A oni moc dobře věděli, že cena, jakou za to stanovili, byla pro mě nepřijatelná. Nemohla jsem zapomenout, že v dobách, kdy mě už téměř zahubila Robespierrova tyranie a pana de La Fayette duševní a tělesné útrapy jeho věznění, nebylo mu ani dovoleno

dostat ode mne zprávu, zda vůbec ještě existujeme. Nehodlala jsem se vystavit hrůze nového odloučení... Zůstala jsem s ním.

Huger: Úžasné. Vskutku vzácná a obětavá žena.

Bollman: Máte pravdu. Tím spíš, že ho milovala natolik, že mu dokázala odpustit nejednu nevěru.

Huger: Pssst. To sem nepatří.

Bollman: Ale ano. I hrdinové mají své slabé stránky...

HUDBA

Huger: A jaký byl konec olomoucké historie?

Bollman: Všichni Lafayetteové opustili vězení až 19. září roku 1797, před více než dvěma sty lety, díky četným intervencím přátel a sympatizujících. – A tak onoho dne vyrazil konvoj za doprovodu rakouského majora do Hamburku.

Huger: A další osud našich hrdinů?

Bollman: Paní Adriena, která se vrátila z vězení s podlomeným zdravím, umřela v osmačtyřiceti letech. Právě na Štědrý den, kdy se jí před mnoha lety narodil syn George Washington.

Huger: A Lafayette? Taký zemřel tak mlád?

Bollman: Nikoli, ačkoli si to mnoho lidí myslí. – Vrátil se roku 1800 do Francie. Od roku 1815 stál v čele liberální opozice a za červencové revoluce se stal velitelem národních gard a krátce i předsedou vlády. – Několikrát se setkal s Napoleonem, ale byli si příliš vzdáleni. Do své smrti v roce 1834 zůstal věrný myšlenkám svobody a volnosti.

Huger: Což se, jak známo, v historii zas tak často nenosí.

Bollman: Tak to máte bohužel pravdu... – (*k Adrienu*) Čeho si na svém muži ceníte nejvíc, paní Adrieno?

Adriena: Že byl celý život svůj. Nikdy ničeho nelitoval a nikdy nikomu nepochleboval. Byl tesaný z jednoho kamene.

Huger: A co vy, generále? Co vzkáže Lafayette prostým Olomoučanům, kteří se zde sešli 240 let od jeho narození?

Lafayette: Nechovám k tomuto městu a lidem v něm žijícím zášť. Poznali zlé časy útlaku a ponížení. Ať žijí podle svého svědomí a váží si svobody a lásky jako nejcennějšího statku. To je vše.

HUDBA – intráda

(odjezd kočáru s Lafayettem a Adrienou)

K o n e c

Příjezd generála Lafayette (Vladimír Hrabal). Archiv AČR, nám. Republiky, Olomouc 2001.
Foto Vladislav Galgonek

Vladimír Hrabal (generál Lafayette). Archiv AČR, nám. Republiky, Olomouc 2001.
Foto Vladislav Galgonek

Jaroslav Krejčí (Huger), Vladimír Hrabal (generál Lafayette), Václav Bahník (Bollman).
Archiv AČR, nám. Republiky, Olomouc 2001. Foto Vladislav Galgonek

Václav Bahník (Bollman), Vladimír Hrabal (generál Lafayette), Naděžda Chroboková
(Adriena), Jaroslav Krejčí (Huger). Archiv AČR, nám. Republiky, Olomouc 2001.
Foto Vladislav Galgonek